

УДК 725.5.51(045)

**Д. В. Сенченко**

*студ. 5 к. архіт. фак. КНУБА*

**В. Г. Чернявський**

*канд. архіт., доцент, докторант,*

*Національний авіаційний університет (м. Київ)*

### **ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПЛАНУВАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ЦЕНТРІВ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЛЮДЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ**

Анотація: розглядається функціонально-планувальна організація центрів соціально-психологічної реабілітації людей з порушеннями слуху, вплив реабілітаційного процесу та фізіологічних особливостей даної групи населення на формування архітектурного простору.

Ключові слова: функціонально-планувальна організація, соціально-психологічна реабілітація, центр реабілітації, люди з порушеннями слуху.

#### **Актуальність.**

Приблизно 10% всього населення планети мають ті чи інші порушення слуху. За оцінками, 500 мільйонів людей у всьому світі страждають глухотою чи мають проблеми зі слухом. 80% глухих людей і людей з порушеннями слуху живе у країнах з низьким і середнім доходом.

Основні причини порушень слуху, які можна попередити заздалегідь, в країнах з низьким і середнім доходом - це інфекції середнього вуха, надмірний шум, неналежне використання деяких ліків, проблеми під час пологів та інфекції.

В Україні за статистикою, порушеннями слуху - в результаті травми, хвороби або через вроджені вади - страждає кожна дев'ята людина.

Зараз в Україні діє 32 школи для глухих дітей і 26 шкіл для слабочуючих. А також низка культурних, оздоровчих та реабілітаційних центрів. Але центри саме соціально-психологічної реабілітації та адаптації відсутні, що робить реабілітаційний процес в Україні не повним.

За даними УТОГ в Україні аудиторія глухих становить близько 100 тис. осіб.

В Києві майже 6 тис. чоловік глухих.

В Україні сьогодні налічується 186 тис. дітей-інвалідів, а за даними ЮНІСЕФ прогнозується 212 тис. хворих дітей.

**Постановка задачі.**

Дослідження функціонально-планувальної організації центрів соціально-психологічної реабілітації для людей з вадами слуху.

**Аналіз останніх досліджень.**

Дослідження функціонально-планувальної організації даного виду будівель базується на наукових працях із загальнотеоретичних та типологічних питань містобудування і архітектури. Загальнотеоретичні роботи вивчалися в працях В. І. Єжова, Ю. Г. Рєпіна, О. Л. Підгорного, В. О. Тімохіна та ін. Принципи проектування спеціалізованих житлових будинків для інвалідів вивчалися в працях К. В. Бобкової, Г. Д. Яблонської та ін. Особливості формування громадських будівель з можливістю користування інвалідами вивчалися в працях В. В. Куцевича, Л. М. Ковальського, В. І. Проскуракова, Ю. В. Скляренко, В. І. Соченка, В. П. Уреньова. Формування архітектурного середовища пристосованого для інвалідів вивчалися в працях Ю. М. Белокопя, М. М. Дьоміна, Т. Ф. Панченко. Проблеми типологічної та просторової організації розглядалися в працях Степанова В. К. (принципи формування лікувально-навчальних центрів для інвалідів), Наумова С. Ф. (принципи формування учбово-реабілітаційних центрів для інвалідів), Нікольської А. Я. (містобудівні принципи формування системи будинків та споруд з можливістю використання інвалідами), Бармашині Л. Н. (принципи та методичні основи формування середовища для маломобільних груп населення з урахуванням їх специфічних особливостей, основи організації міських територій).

**Основна частина.*****Особливості реабілітаційного процесу.***

В широкому розумінні реабілітація— це відновлення в правах, в медико-біологічному значенні — лікувально-відновлювальні заходи.

Реабілітація — це система державних, соціально-економічних, психологічних, медичних, професійних, педагогічних заходів, спрямованих на відновлення здоров'я людини, її працездатності та соціального статусу, котра базується на біологічних, соціально-економічних, психологічних, морально-етичних та науково-медичних принципах.[1,3]

Виділяють 3 основних етапи реабілітаційної програми (рис.1).

Реабілітацію можна розглядати як процес, спрямований на багатогранну допомогу хворим та інвалідам для досягнення ними максимально можливої при певному захворюванні фізичної, психічної, професійної, соціальної та економічної повноцінності. [3]

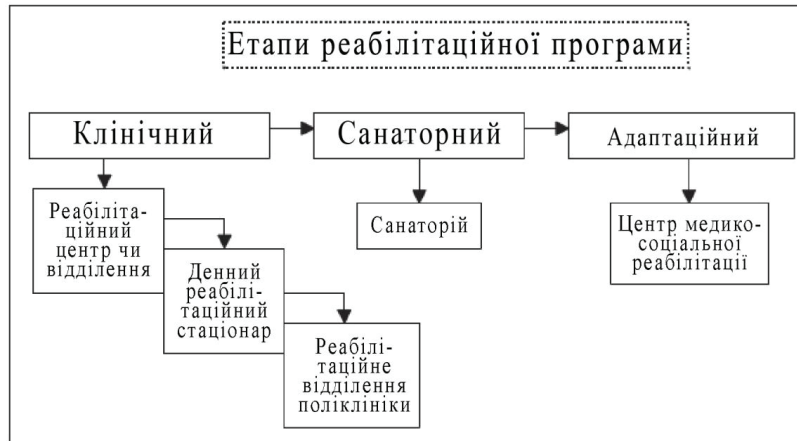


Рис.1

Реабілітація включає ряд основних аспектів: медичний, фізичний, психологічний, професійний (трудоий) та соціально-економічний. [2,3]

*Психологічний* аспект реабілітації спрямований на корекцію психічного стану, адаптацію до побутового та соціального середовища, а також формування правильного ставлення до лікування, рекомендацій лікаря, виконання реабілітаційних заходів. В результаті формується психологічна впевненість у досягненні мети реабілітаційного процесу.

*Професійний* аспект передбачає адаптацію на робочому місці.

*Соціально-економічний* аспект базується на відновленні порушених суспільних зв'язків, усуненні соціальних та фінансових обмежень. [2]

#### **Функціонально-планувальна організація.**

Комплекс соціальних ознак життєдіяльності інвалідів якісно відрізняється від таких ознак звичайних людей тим, що їх спосіб життя через відсутність умов щодо інтеграції у суспільство носить вимушено ізольований характер.

Кожному типу громадських закладів притаманні певні особливості функціонально-планувальних рішень. В реабілітаційному центрі необхідно забезпечити чітку структуру зонування, розподіл людських потоків. [4,5]

В центрах соціально-психологічної реабілітації доцільно буде використовувати наступні прийоми групування приміщень:

##### 1. По кількості людей:

- індивідуальної терапії;
- групової терапії;
- багатофункціональні простори загального користування;

2. По призначенню:
  - основні;
  - допоміжні;
  - адміністративні;
3. По етапам реабілітації:
  - психологічної реабілітації;
  - соціальної реабілітації;
  - професійної реабілітації;
  - консультативні;
4. По віковим групам:
  - дитячі;
  - підліткові;
  - для дорослого населення;

Інтер'єр приміщення безперечно має значний вплив на психічний стан людини. Щоб внутрішній простір враховував особливості сприйняття зовнішнього світу людьми з порушеним слухом (як відомо, основну роль відіграють зорові та нюхові відчуття) а також відіграв вірну роль у реабілітаційному процесі, можна користуватись наступними засобами [6:7]:

- колір (залежно від вікової групи);
- фактура матеріалів;
- нюхові орієнтири;
- рослинність;
- інформаційні табло;
- скло-прозорі перегородки та огорожуючі конструкції;

Таким чином ми досягнемо комфортності перебування, зручності та безперешкодності спілкування і одержання необхідної інформації.

В архітектурному середовищі засобами ландшафтного дизайну необхідно створити функціонально зручні й грамотно сформовані інформаційно-розподільчі та рекреаційні простори, які за допомогою релаксаційного впливу сприятимуть процесу психологічної реабілітації. Також вони слугуватимуть простором для спілкування, що є важливою складовою соціальної реабілітації. А в композиційному плані вони відіграватимуть роль ядра, довкола якого групуються всі інші види приміщень. [3,4,6]

Існує два основних композиційних прийоми формування проміжних рекреаційних просторів:

- прийом символізації рекреаційного простору;
- прийом світло-кольорового посилення виразності рекреаційного середовища.

*Приєм символізації* простору повинен виражатися через образне осмислення рекреаційного простору, заснованого на його семантичному трактуванні, використанні символічних і алегоричних значень природних і антропогенних засобів ландшафтного дизайну з виявленням стилістики ландшафтно-декоративної і архітектурно-ландшафтної.

Приєм *світло-кольорового посилення* виразності рекреаційного простору забезпечує єдність кольорово-світлової гами і виражається у створенні художньо повноцінного світло-кольорового середовища. [6]

#### **Висновки.**

Архітектурно-планувальна організація центру має в повній мірі відповідати фізіологічним та психологічним особливостям людей з порушеннями слуху, забезпечувати та доповнювати повноцінний процес реабілітації. Для цього необхідно виконати наступні заходи:

1. В межах центру необхідно забезпечити чітку структуру зонування.
2. Необхідно організовувати проміжні рекреаційні простори, зимні сади, багатофункціональні зали та атріумні простори.
3. Архітектура центру повинна створювати взаємозв'язок з природою шляхом використання елементів ландшафтного дизайну в інформаційно-розподільчих та рекреаційних просторах.
4. Внутрішній простір має бути візуально чітким, зрозумілим та інформативним. Також необхідно забезпечити візуальну безбар'єрність простору через фізіологічні особливості спілкування даної групи населення.

#### Список використаних джерел

1. Медицинская реабилитация. Руководство / Под ред. В. А. Епифанова. — М., 2005. — С. 168-190.
2. Фомин Н.А. Адаптация: общебиологические и психофизиологические основы. — М., 2003. — 382 с.
3. Мисула І. Р., Вакуленко Л.О., Швед М.І. та ін. Медична та соціальна реабілітація: навч. посібник / За заг. ред. І. Р. Місули. — Тернопіль: ТДМУ, 2005.
4. Ежов В. И., Ежов С. В., Ежов Д. В. Архитектура общественных зданий и комплексов / Под общ. Ред. Д-ра архит., проф. В. И. Ежова. — Киев: ВИСТКА, 2006. — 380 с.: ил. (*Украинская академия архитектуры. Архитектурное бюро «ЕЖОВ»*)
5. Складенко Юрій Віталійович. Функціонально-планувальна структура житлових і громадських будівель з урахуванням вимог людей з інвалідністю: дис... канд. архітектури: 18.00.02 / Державний НДІ теорії

і історії архітектури та містобудування (НДІТІАМ). — К., 2005. — 144 арк. : рис., табл. — Бібліогр.: арк. 132-140.

6. Янкович С. С. Формування проміжних рекреаційних просторів в архітектурному середовищі: Автореф. дис... канд. арх-ри: 18.00.01 / С. С. Янкович; Харк. держ. техн. ун-т буд-ва та арх-ри. — Х., 2006. — 20 с.
7. Основы эргономики. Человек, пространство, интерьер. Справочник по проектным нормам: Джулиус Панеро, Мартин Зелник — Санкт-Петербург, АСТ, Астрель, 2008 г.- 320 с.

#### Аннотация

Рассматривается функционально-планировочная организация центров социально-психологической реабилитации людей с нарушениями слуха. А также влияние реабилитационного процесса и физиологических особенностей данной группы населения на формирование архитектурного пространства.

Ключевые слова: функционально-планировочная организация, социально-психологическая реабилитация, центр реабилитации, люди с нарушениями слуха.

#### Annotation

Considered the functional- planning organization in centers of social and psychological rehabilitation of hearing impaired people. And the impact of the rehabilitation process and physiological characteristics of this population to form the architectural space.

Keywords: functional-planning organization, socio-psychological rehabilitation, rehabilitation center, people with hearing impairments.